NIILO JÄÄSKINEN
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2011. július 7.[1]

I – Bevezetés

1. A Hof van Cassatie (Belgium) által benyújtott jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem a közösségi növényfajta-oltalmi jogokról szóló, 1994. július 27-i 2100/94/EK tanácsi rendelet[2] 2004. április 29-i 873/2004/EK rendelettel[3] módosított változatának értelmezésére irányul.

2. A jelen ügyben a Bíróságnak azokról a sajátos problémákról kell döntenie, amelyeket a szellemi tulajdonjog általánosabb keretein belül a közösségi növényfajta-oltalmi rendszer vet fel, többek között az említett rendelet által egyrészről a szaporítóanyagok (jelen esetben a Nicoter megnevezésű almafa), másrészről a betakarított termények (jelen esetben a Kanzi megnevezésű alma) tekintetében előírt különálló oltalmi rendszer között fennálló eltérést illetően.

3. A Bíróságot annak a kérdésnek a megválaszolására kérik, hogy hivatkozhat-e a közösségi növényfajta-oltalom jogosultja a 2100/94 rendeletnek megfelelően a kizárólagos jogaira annak érdekében, hogy harmadik felekkel szemben bitorlási keresetet indíthasson, vagy épp ellenkezőleg, úgy kell tekinteni, hogy e jogai kimerültek, ha a hasznosító a közösségi oltalom tárgyát képező fajta anyagát harmadik személyeknek úgy adta el, hogy nem kötött ki olyan korlátozásokat, amelyeket a hasznosító és a növényfajta-oltalom jogosultja között létrejött hasznosítási szerződésnek megfelelően ki kellett volna kötnie.

II – Jogi háttér

A – *Az 1991-es UPOV-egyezmény*

4. Nemzetközi szinten a növényfajták oltalmára az 1961. december 2-án aláírt, és legutóbb 1991-ben felülvizsgált egyezmény (a továbbiakban: 1991-es UPOV-egyezmény) irányadó. Az Európai Közösség 2005-ben

1 – Eredeti nyelv: francia.

2 – HL L 227., 1. o. magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 16. kötet, 390. o., és a hozzá tartozó helyesbítés: HL 2001 L 111., 31. o.

3 – HL L 162., 38. o., magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 45. kötet, 178. o.; a továbbiakban: 2100/94 rendelet.

csatlakozott ehhez az egyezményhez.[4] Ezen egyezmény rendelkezéseinek jelentős hatása volt a közösségi szabályozásra.

B – *A 2100/94 rendelet*

5. A 2100/94/EGK rendelet tizennegyedik preambulumbekezdésének szövege a következő:

„mivel a közösségi növényfajta-oltalmi jog hatályának az egész Közösségre nézve egységesnek kell lennie, ezért a jogosult hozzájárulásához kötött kereskedelmi ügyleteknek pontosan körülhatároltnak kell lenniük; mivel az oltalom körét – a legtöbb nemzeti rendszerhez képest – ki kell terjeszteni a fajta egyes anyagaira is, a Közösségen kívüli országokkal folytatott olyan kereskedelem figyelembevétele érdekében, amelynek során az oltalom nem érvényesül; mivel azonban a jogkimerülés elve bevezetésének biztosítania kell, hogy ez az oltalom ne legyen túlzott mértékű".

6. A 2100/94 rendelet 11. cikkének (1) bekezdése szerint:

„Az a személy, aki a fajtát nemesítette vagy felfedezte, illetve kifejlesztette, továbbá annak jogutódja, mindketten – a személy és jogutódja – (a továbbiakban: a nemesítő) jogosultak a közösségi növényfajta-oltalmi jogokra."

7. Az említett rendelet 13. cikkének (1)–(3) bekezdése értelmében:

„(1) A közösségi növényfajta-oltalom feljogosítja a közösségi növényfajta-oltalom jogosultját vagy jogosultjait (a továbbiakban: a jogosultat) a (2) bekezdésben foglalt tevékenységek folytatására.

(2) A 15. és 16. cikk rendelkezéseinek sérelme nélkül, az oltalom alatt álló fajta fajtaösszetevői vagy betakarított terménye (a továbbiakban mindkettő: az anyag) vonatkozásában az alábbi tevékenységek kizárólag a jogosult felhatalmazásával folytathatók:

a) előállítás vagy újbóli előállítás (többszörözés);

b) szaporítás céljára történő előkészítés;

c) értékesítésre felkínálás;

d) értékesítés vagy egyéb forgalmazás;

e) a Közösségből történő kivitel;

4 – Lásd az Európai Közösségnek az új növényfajták oltalmáról szóló, a Genfben 1991. március 19-én felülvizsgált nemzetközi egyezményhez történő csatlakozása jóváhagyásáról szóló, 2005. május 30-i 2005/523/EK tanácsi határozatot (HL L 192., 63. o.).

f) a Közösségbe történő behozatal;

g) az a)–f) pontban említett bármely cselekmény céljából történő raktáron tartás.

A jogosult a felhatalmazását feltételekhez és korlátozásokhoz kötheti.

(3) A betakarított terményre a (2) bekezdés rendelkezései kizárólag akkor alkalmazandók, ha a terményhez az oltalomban részesített fajta fajtaösszetevőinek jogosulatlan felhasználása útján jutottak, és amennyiben a jogosultnak nem volt megfelelő alkalma az említett fajtaösszetevőkkel kapcsolatos jogainak gyakorlására."

8. A 2100/94 rendeletnek „A közösségi növényfajta-oltalmi jogok kimerülése" című 16. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A közösségi növényfajta-oltalmi jogok nem terjednek ki az oltalom alatt álló […] fajta anyagával kapcsolatos tevékenységekre, ha az anyagot a jogosult a Közösség bármely részén mások részére rendelkezésre bocsátotta, vagy azt a jogosult hozzájárulásával más részére rendelkezésre bocsátották, továbbá nem terjed ki azon tevékenységekre, amelyek a fenti anyagból származó bármely anyaghoz kapcsolódnak, kivéve, ha e tevékenységek:

a) a szóban forgó fajta továbbszaporítására is kiterjednek, kivéve, ha e szaporítás már az anyag rendelkezésre bocsátásának időpontjában is szándékolt volt;

vagy

b) a fajtaösszetevők olyan harmadik országba irányuló kivitelére is kiterjednek, amely nem részesíti oltalomban azon növénynemzetségek vagy fajok fajtáit, amelyhez az adott fajta tartozik, kivéve, ha az exportált anyagot végső fogyasztásra szánják."

9. Az említett rendeletnek „Szerződéses hasznosítási jogok" című 27. cikke értelmében:

„(1) A közösségi növényfajta-oltalmi jogok részben vagy egészben szerződéses hasznosítási jogok tárgyát képezhetik. A hasznosítási jogok kizárólagosak vagy nem kizárólagosak lehetnek.

(2) A jogosult a közösségi növényfajta-oltalom alapján őt megillető jogokat érvényesítheti a hasznosítási jogot élvező olyan személlyel szemben, aki a hasznosítási jogához kapcsolódó (1) bekezdés szerinti feltételeket vagy korlátozásokat megszegi."

10. A 2100/94 rendelet „Bitorlás" című 94. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A jogosult jogosan indíthat pert az alábbiak ellen a jogbitorlás megakadályozása, arányos kártérítés [helyesen: méltányos díjazás] fizetése vagy mindkettő érdekében:

a) aki a 13. cikk (2) bekezdésében megjelölt tevékenységeket közösségi növényfajta-oltalmi jogot elnyert fajta esetében jogosulatlanul folytatja;

[…]

(2) Aki szándékosan vagy gondatlanul elköveti [helyesen: követi el] a fentieket, a jogosultnak a nevezett tevékenység eredményeképpen bekövetkező minden egyéb kára vonatkozásában kártérítésre kötelezhető. Kevésbé súlyos gondatlanság esetén a fenti követelés a gondatlanság mértéke arányában csökkenthető, de a csökkentés nem lehet olyan mértékű, hogy a kártérítési követelés összege a jogbitorlást elkövetett személy oldalán keletkezett előnyök értékét ne érje el."

11. A 2100/94 rendelet „Bitorlási kereset indítására való jogosultság" című 104. cikkének szövege a következő:

„(1) A bitorlással kapcsolatos keresetet a jogosult nyújthatja be. A hasznosítási joggal rendelkező személyek is benyújthatják az ilyen keresetet, kivéve, ha azt kizárólagos hasznosítási jog esetén a jogosulttal kötött megállapodás, illetőleg a 29. cikk és a 100. cikk (2) bekezdése alapján a Hivatal kifejezetten kizárta.

(2) A hasznosítási joggal rendelkező bármely személy – az általa elszenvedett kár megtérítése céljából – beavatkozhat a jogosult által indított bitorlási perbe."

III – Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

12. A Hof van Cassatie előtt folyamatban lévő, a Greenstar-Kanzi Europe NV (a továbbiakban: GKE), valamint J. Hustin és J. Goossens közötti alapeljárás tárgyát képező jogvita tényállása a következők szerint foglalható össze.[5]

A – *A Nicolaï NV és a Better3fruit NV*

13. A tényállás leírását azon két társaság helyzetének bemutatásával kezdeném, amelyek nem peres felei az alapeljárásnak.

14. A Nicolaï NV (a továbbiakban: Nicolaï) a nemesítője egy új almafafajtának, nevezetesen a Nicoternek. Ez az egyetlen olyan almákat termő fafajta, amelyeket Kanzi márkanéven értékesítenek, már amennyiben azok megfelelnek a meghatározott minőségi követelményeknek.[6] A fajta, illetve a védjegy minősége felhígulásának elkerülése érdekében egy szelektív forgalmazói hálózattal egyenértékű

5 – Megjegyzendő, hogy a tények ismertetése felvet néhány problémát: az alapeljárás felei számos tény- és jogkérdést illetően nem értenek egyet; egy ideiglenes intézkedés iránti eljárásról van szó, és az engedményes (a Nicolaï NV) nem peres fél az alapeljárásban.

6 – 2009-ben 3 156 000 darab Nicoter fajtájú almafa volt található Európában, amelyeknek az almatermése 25 000 tonnát tett ki. Ezen almamennyiségnek körülbelül a háromnegyede felelt meg a Kanzi márkanévvel való jelöléshez megkövetelt feltételeknek. Lásd: *European Fruit Magazine,* 12. szám, 2009., 6. o. (lásd a www.fruitmagazine.eu internetes honlapot).

rendszert léptettek működésbe, amelynek versenytárgyalási feltételeket tartalmazó dokumentációja korlátozásokat tartalmaz a fák termelését, valamint a gyümölcsök termesztését, minőségének megőrzését, szétválogatását és értékesítését illetően.

15. A Nicolaï által a Nicoter almafafajta tekintetében 2001. április 27-én benyújtott bejelentést a *Közösségi Növényfajta- Értesítőben* 2001. június 15-én tették közzé.

16. Az említett bejelentéshez társuló növényfajta-oltalmi jogot a Nicolaï 2002. szeptember 3-án apportként bevitte a Better3fruit NV nevű cégbe (a továbbiakban: Better3fruit).

17. Ennélfogva a Nicoter fajtájú fák tekintetében megadott közösségi növényfajta-oltalom jogosultja jelenleg a Better3fruit.

18. Szintén a Better3fruit a jogosultja az almák tekintetében bejelentett Kanzi védjegynek.

19. 2003-ban a Better3fruit és a Nicolaï egy olyan hasznosítási szerződést kötött, amelynek értelmében a Nicolaïnak kizárólagos joga van a Nicoter fajtájú almafák termesztésére és értékesítésére (a továbbiakban: hasznosítási szerződés).[7]

7 – A hasznosítási szerződés dátuma ismeretlen.

20. A hasznosítási szerződés úgy rendelkezik, hogy a Nicolaï „[…] a 6. sz. mellékletben szereplő, termesztési ágra vonatkozó hasznosítási szerződésnek a vele szerződő érintett felek (termelők), illetve a 7.sz. mellékletben szereplő, értékesítési ágra vonatkozó hasznosítási szerződésnek a vele szerződő érintett felek (nagykereskedők) általi előzetes írásbeli megkötése nélkül nem engedheti át a szerződés tárgyát képező termék tulajdonjogát, illetve nem értékesítheti a terméket”.

21. A Better3fruit és a Nicolaï között 2003-ban létrejött hasznosítási szerződés 2005. január 20-án megszűnt.

B – *A GKE, valamint J. Hustin és J. Goossens közötti alapeljárás*

22. Egy, az alapeljárás peres felei között vita tárgyát képező időpontban a GKE megszerezte a növényfajta-oltalom által biztosított kizárólagos hasznosítási jogokat a Nicoter almafák tekintetében. Ennélfogva a GKE lett a Nicolaï helyébe lépő jogosult.[8]

23. 2004. december 24-én a Nicolaï 7000 darab Nicoter fajtájú almafát adott el J. Hustinnak. E jogügylet alapján J. Hustint semmiféle külön előírás nem köti a Kanzi

8 – Azt az iratot, amelyen a GKE jogai alapulnak, nem csatolták az ügyiratokhoz. Úgy tűnik, hogy egy olyan hasznosítási szerződésről lehet szó, amely a GKE és az EFC BVBA nevű azon társaság között jött létre, amely korábban a Better3fruittal, a közösségi oltalom jogosultjával kötött hasznosítási szerződést.

alma termesztését és a termény értékesítését illetően.

24. 2007. december 4-én megállapításra került, hogy J. Goossens Kanzi megnevezéssel jelölt almát értékesít. Kiderült, hogy az almát J. Hustin szállította neki.

25. Ezt követően a GKE keresetet indított J. Hustinnal és J. Goossensszel szemben. 2008. január 29-én az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet elbíráló Rechtbank van koophandel te Antwerpen elnöke határozatot hozott, amelyben megállapította, hogy J. Hustin és J. Goossens egyaránt megsértette a GKE növényfajta-oltalmi jogait. J. Goossens tekintetében az is megállapításra került, hogy ő a Kanzi védjegyhez fűződő jogokat is megsértette.

26. A Hof van beroep te Antwerpen 2008. április 24-i ítéletével e határozatot megváltoztatta. Az említett bíróság megállapította, hogy J. Hustin és J. Goossens nem követett el bitorlást a GKE növényfajta-oltalmi jogainak, illetve védjegyjogainak tekintetében, hiszen a hasznosítási szerződésben átvett korlátozásokra velük szemben nem lehet hivatkozni.

27. A GKE felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Hof van beroep te Antwerpen ezen ítélete ellen. A Hof van Cassatie, mivel kétségei merültek fel a 2100/94 rendelet 16. cikkében szereplő jogkimerülési szabály hatályával kapcsolatban, úgy döntött, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatali kérelmével az alábbi két kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a […] [2100/94] rendelet 11. cikkének (1) bekezdésével, 13. cikkének (1)–(3) bekezdésével, 16., 27. és 104. cikkével együttesen értelmezett 94. cikkét, hogy a jogosult vagy a hasznosító bitorlási keresetet indíthat az ellen, aki azon anyag (termény) tekintetében folytat tevékenységet, amelyet a hasznosító értékesített részére vagy bocsátott rendelkezésére, ha a hasznosító és a közösségi növényfajta-oltalmi jog jogosultja között létrejött hasznosítási szerződésben kikötött korlátozásokat ezen anyag (termény) értékesítése során megszegték?

2) Az 1) kérdésre adandó igenlő válasz esetén jelentőséggel bír-e e jogsértés vizsgálata szempontjából az a kérdés, hogy az előbb említett tevékenységet folytató személy tudott-e, vagy tudnia kellett-e a hasznosítási szerződésben kikötött, fent említett korlátozásokról?”

28. Előzetes döntéshozatal iránti kérelmében a Hof van Cassatie a Bíróságnak a védjegyjogosulti jogok kimerülésével kapcsolatos ítélkezési gyakorlatára hivatkozik, többek között felidézve azt a kérdést, hogy vajon a közösségi növényfajta-oltalomhoz kötődő jogok kimerülését szigorúbban kell-e

értelmezni, figyelembe véve a növényfajta-oltalmi rendszerre jellemző sajátosságokat.

29. A GKE, J. Hustin és J. Goossens, a spanyol kormány és az Európai Bizottság írásbeli észrevételeket terjesztett elő. Egyik fél sem kérte tárgyalás tartását.

30. Az alapeljárásbeli jogvitát illetően bevezetésként megjegyzendő, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban nem tértek ki arra, hogy a Better3fruit indított-e keresetet a Nicolaï ellen amiatt, hogy az elmulasztotta előírni a hasznosítási szerződésben szereplő feltételeket J. Hustin részére.[9] A GKE és J. Hustin között nyilvánvalóan nincs semmiféle szerződéses kapcsolat.

IV – Elemzés

A – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről*

1. Előzetes észrevételek

31. Az előterjesztő bíróság az első kérdésével pontosítást szeretne kérni a növényfajta-oltalmi jogok kimerülésének hatályát illetően, olyan esetben, amikor a hasznosító által harmadik fél részére értékesített vagy rendelkezésre bocsátott anyagra (terményre) vonatkozó szerződéseket a hasznosító és a növényfajta-oltalom jogosultja között fennálló hasznosítási szerződésben kikötött korlátozások megsértésével kötötték meg.

32. A 2100/94 rendelettel kapcsolatban eddig ritkán érkezett előzetes döntéshozatal iránti kérelem.[10] A jogosult jogainak terjedelme és a közösségi növényfajta-oltalom kimerülése olyan kérdés, amelyet a Bíróság még nem tárgyalt.

33. Hangsúlyozandó, hogy a 2100/94 rendelet különböző oltalmi szintekről rendelkezik.

34. Először is létezik egy „elsődleges” oltalom, amely a 2100/94 rendelet 13. cikke (2) bekezdésének megfelelően a fajtaöszszetevőkre terjed ki. A betakarított termény „másodlagos” oltalom tárgyát képezi, amelyet ugyan szintén megemlít a 13. cikk (2) bekezdése, de azt ugyanezen cikk (3) bekezdése

9 – A hasznosítási szerződésben szereplő, az illetékes bíróságra vonatkozó kikötés szerint e kereset elbírálására a louvain-i (Belgium) bíróságok illetékesek.

10 – Lásd a Bíróság C-305/00. sz. Schulin-ügyben 2003. április 10-én hozott ítéletét (EBHT 2003., I-3525. o.); C-182/01. sz. Saatgut-Treuhandverwaltungsgesellschaft ügyben 2004. március 11-én hozott ítéletét (EBHT 2004., I-2263. o.); C-336/02. sz. Brangewitz-ügyben 2004. október 14-én hozott ítéletét (EBHT 2004., I-9801. o.) és C-7/05–C-9/05. sz., Saatgut-Treuhandverwaltung egyesített ügyekben 2006. június 8-án hozott ítéletét (EBHT 2006., I-5045. o.).

erősen korlátozza.[11] Így, bár a fajtaösszetevők és a betakarított termény egyaránt az említett 13. cikk (2) bekezdése értelmében vett „anyag" fogalmába[12] tartozik, e két kategóriára vonatkozó oltalom eltérő.

35. A 2100/94 rendelet szélesebb oltalmat biztosít a fajtaösszetevők (jelen esetben az almafák) tekintetében, mint a betakarított termények (jelen esetben az alma) tekintetében.[13] Így például a 13. cikk (2) bekezdése értelmében a jogosult felhatalmazására van szükség az almafák mint fajtaösszetevők értékesítéséhez, miközben az alma mint betakarított termény tekintetében ilyen felhatalmazásra nincs szükség, csak a 13. cikk (3) bekezdésében írt esetekben. Kiemelném, hogy ez az alapvető különbségtétel a növényfajta-oltalom területén az 1991-es UPOV-egyezményből még egyértelműbben kivehető.[14]

36. Ami J. Goossens helyzetét illeti, aki a Kanzi megnevezésű almát, azaz a betakarított terményt árusította, megjegyzendő, hogy a növényfajta-oltalom jogosultjának az értékesítésre vagy a forgalmazás bármely más formájára adott felhatalmazására csak akkor van szükség, ha a betakarított terményhez az oltalomban részesített fajta fajtaösszetevőinek jogosulatlan felhasználása útján jutottak, és a jogosultnak nem volt megfelelő alkalma az említett fajtaösszetevőkkel kapcsolatos jogainak gyakorlására.

2. A szellemi tulajdonjogok kimerülésének elvéről

37. Bár a jogkimerülés elvének pontos tartalma a szellemi tulajdonjogok különböző ágai szerint változik, ez az elv az európai szellemi tulajdonjog egyik alapvető szabálya. Ezen elv értelmében, ha a jogosult az oltalom tárgyát

11 – Megjegyzendő, hogy a 2100/94 rendelet 13. cikkének (4) bekezdése szerint a rendelet végrehajtási szabályaiban rendelkezni lehet „harmadlagos" oltalomról is, az oltalom alatt álló fajta anyagából közvetlenül előállított termékek vonatkozásában. Tudomásom szerint azonban ilyen rendelkezés elfogadására nem került sor, és egyébként e kérdésnek nincs is jelentősége a jelen ügy szempontjából. Ez a harmadlagos oltalom konkrétan az (elsődleges) oltalom tárgyát képező almafákról származó, (másodlagos oltalom tárgyát képező) almákból nyert gyümölcslére vonatkozna.

12 – Kiemelném, hogy a „fajtaösszetevők", illetve az „anyag" kifejezések használata nem koherens a 2100/94 rendeleten belül. Lásd: Würtenberger, G. és mások, *European Community Plant Variety Protection,* Oxford University Press, Oxford, 2009., 119–120. o.

13 – Véleményem szerint az almát, amely a magokat tartalmazza, „betakarított terménynek", és nem „fajtaösszetevőnek" kell tekinteni, hiszen közvetlenül a magokból nem lehet a teljes növényt úgy előállítani, hogy az ugyanolyan jellemzőkkel rendelkezzen, mint az oltalom alatt álló növényfajta. Lásd: Würtenberger, G. és mások, id. mű, 118. o.

14 – Az 1991-es UPOV-egyezmény „A nemesítő jog tartalma" című 14. cikke külön tartalmazza a szaporítóanyagra [(1) bekezdés], a terményre [(2) bekezdés], a meghatározott termékekre [(3) bekezdés] és a lehetséges kiegészítő cselekményekre vonatkozó rendelkezéseket.

képező termékek tekintetében fennálló kizárólagos joga gazdasági értékének első alkalommal történő értékesítésekor ellenértékben részesülhetett, akkor e termékek a továbbiakban szabadon forgalmazhatók.[15]

38. Az uniós jogban ezt az elvet eleinte a Bíróságnak az áruk szabad mozgásával és a versenyjogi szabályokkal kapcsolatos ítélkezési gyakorlata alakította, de a különféle szellemi tulajdonjogi tárgyú uniós jogi aktusok általában tartalmaznak olyan rendelkezést, amely ezen elvet kimondja.[16] A jogkimerülésre vonatkozó ítélkezési gyakorlat alapvetően a védjegyekhez köthető, de a problémakör más összefüggésben is felmerült.[17]

39. A szellemi tulajdonjogok kimerülésére vonatkozó uniós jogi aktusok úgy rendelkeznek, hogy a jog akkor merül ki, amikor a szóban forgó oltalom tárgyát a jogosult, vagy az ő hozzájárulásával más az Európai Unió területén belül értékesítette. Egyébként a szóban forgó rendelkezések általában azokat az eseteket határozzák meg, amelyekben a jog nem merül ki.

40. Az említett jogi aktusok egyébként gyakran tartalmaznak a szerződéses hasznosítási engedélyekre vonatkozó rendelkezést. Így például a 2100/94 rendelet 27. cikke rendelkezik arról a lehetőségről, hogy a közösségi növényfajta-oltalomra vonatkozóan hasznosítási engedély adható. Emellett ezek a jogi aktusok feljogosítják a jogosultat szellemi tulajdonjogainak érvényesítésére a hasznosítási szerződésben kikötött feltételeket vagy korlátozásokat megsértő hasznosítóval szemben.[18]

15 – Lásd ebben az értelemben a C-414/99–C-416/99. sz., Zino Davidoff és Levi Strauss egyesített ügyekben 2001. november 20-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-8691. o.) 33. pontját; a C-244/00. sz. Van Doren + Q ügyben 2003. április 8-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-3051. o.) 26. pontját, valamint a C-16/03. sz. Peak Holding ügyben 2004. november 30-án hozott ítélet (EBHT 2004., I-11313. o.) 40. pontját.

16 – Lásd a félvezető termékek topográfiájának oltalmáról szóló, 1986. december 16-i 87/54/EGK tanácsi irányelv (HL 24., 36. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 8. kötet, 231. o.) 5. cikkének (5) bekezdését; a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1988. december 21-i 89/104/EGK első tanácsi irányelv (HL L 40., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 92. o.) 7. cikkét, mely irányelvet a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 2008. október 22-i 2008/95/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 299., 25. o.) hatályon kívül helyezett (lásd a 7. cikkét); a közösségi védjegyről szóló, 1993. december 20-i 40/94/EK tanácsi rendelet (HL L 11., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 146. o.) 13. cikkét, mely rendeletet a közösségi védjegyről szóló, 2009. február 26-i 207/2009/EK tanácsi rendelet (HL L 78., 1. o.) hatályon kívül helyezett (lásd annak 13. cikkét); a formatervezési minták oltalmáról szóló, 1998. október 13-i 98/71/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 289., 28. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 21. kötet, 120. o.) 15. cikkét; az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 167., 10. o.) 4. cikkének (2) bekezdését, és a közösségi formatervezési mintáról szóló, 2001. december 12-i 6/2002/EK tanácsi rendelet (HL L 3., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 27. kötet, 142. o.) 21. cikkét.

17 – Lásd például a Bíróság 19/84. sz. Pharmon-ügyben 1985. július 9-én hozott ítéletének (EBHT 1985., 2281. o.) 16. és 26. pontját a szabadalmi jognak a párhuzamos szabadalomra megadott kényszerengedély esetében való kimerülésével kapcsolatban; az Elsőfokú Bíróság T-198/98. sz., Micro Leader kontra Bizottság ügyben 1999. december 16-án hozott ítéletének EBHT 1999., II-3989. o.) 34. pontját a számítógépi programok jogi védelméről szóló, 1991. május 14-i 91/250/EGK tanácsi irányelvvel (HL L 122., 42. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 114. o.) kapcsolatban; és a Bíróság C-479/04. sz. Laserdisken-ügyben 2006. szeptember 12-én hozott ítéletének (EBHT 2006., I-8089. o.) 27. pontját a 2001/29 irányelvvel kapcsolatban.

18 – Lásd a 2008/95 irányelv 8. cikkének (2) bekezdését és a 207/2009 rendelet 22. cikkének (2) bekezdését.

41. Úgy tűnik, hogy a közösségi növényfajta-oltalmi rendszer több szempontból közel áll a szabadalmi oltalmi rendszerhez. Ugyanakkor figyelemmel az ítélkezési gyakorlat hiányára e területen, és az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő információkra, célszerű inkább a védjegyjoggal való összehasonlítással kezdeni a vizsgálatot.

42. A védjegyjog területén a jogkimerülés kérdését többek között a Peak Holding ügyben elemezte a Bíróság.[19] Ebben az ügyben egy adott védjeggyel jelölt termékre vonatkozó, a védjegyjogosult és az Európai Gazdasági Térségben (EGT) letelepedett piaci szereplő között létrejött adásvételi szerződésben szereplő továbbértékesítési tilalom megszegésének hatásait elemezte a Bíróság nagytanácsa. A Bíróság szerint az ilyen továbbértékesítési tilalom kizárólag e jogügylet szerződő felei közötti jogviszonyokra érvényes. Ennélfogva e kikötés nem zárja ki a terméknek a 89/104 irányelv 7. cikke (1) bekezdése értelmében vett forgalombahozatalát, és így nem képezi akadályát a jogosult kizárólagos joga kimerülésének abban az esetben, ha azt az EGT területén belül jogellenesen értékesítették tovább.

43. Egy később hozott ítélet viszont már nem ugyanezt a megközelítést követi. A Copad-ügyben hozott ítéletben ugyanis a Bíróság a hasznosítási engedély egyik kikötése megszegésének hatásait vizsgálta a luxuscikkek vonatkozásában. A Bíróság rámutatott arra, hogy a védjeggyel jelölt áruknak a hasznosító által a hasznosítási engedély kikötésének megsértésével történt forgalomba hozatala a védjegyjogosult hozzájárulása nélkül történik, amennyiben megállapításra kerül, hogy e kikötés megfelel a 89/104 irányelv 8. cikke (2) bekezdésében foglalt kikötések valamelyikének.[20]

44. A jelen ügyben a Copad-ügyben hozott ítéletből több fél is arra következtetett, hogy a hasznosítási szerződésekhez fűződő, a 2100/94 rendelet 27. cikke (2) bekezdésében említett joghatások értelmezése és az ugyanezen rendelet 16. cikkében foglalt jogkimerülés között kapcsolat van. Ugyanakkor a 2100/94 rendelet 27. cikkének (2) bekezdése – a 89/104 irányelv 8. cikkének (2) bekezdésétől eltérően – nem tartalmazza a hasznosítási szerződés azon kikötéseinek kimerítő jellegű felsorolását, amelyeknek a hasznosító általi megszegése miatt a jogosult a növényfajta-oltalom által részére biztosított jogokat érvényesíthetné.

45. Úgy tűnik, hogy a GKE azt a következtetést vonja le, hogy nem lehet jogkimerülésről beszélni, ha a hasznosító a hasznosítási szerződéshez kapcsolódó feltételt vagy korlátozást – bármi is legyen az – megsértette, hiszen ilyen esetben hiányzik az oltalom jogosultjának az oltalom alatt álló fajta anyagának

19 – A fent hivatkozott ítélet (56. pont).

20 – A C-59/08. sz. Copad-ügyben 2009. április 23-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-3421. o.) 51. pontja.

rendelkezésre bocsátásához adott felhatalmazása (hozzájárulása). A Bizottság viszont úgy véli, hogy kizárólag az olyan tevékenységekre vonatkozó feltételek vagy korlátozások hasznosító általi megszegése akadályozhatja meg a jogkimerülést, amelyekhez a 2100/94 rendelet 13. cikkének (2) bekezdése szerint a jogosult felhatalmazására van szükség.

46. A jelen ügy nem érinti közvetlenül a 89/104 irányelv értelmezését, még akkor sem, ha azt az előzetes döntéshozatalra utaló határozat megemlíti. Ugyanakkor itt ki kell emelnem, hogy nem osztom a Bíróság által a fent hivatkozott Copad-ügyben kifejtett értelmezést.

47. Először is, az uniós jogi aktusok azon rendelkezései, amelyek a jogosult szellemi tulajdonjogainak a hasznosítóval szembeni érvényesíthetőségére vonatkoznak, nem tartalmaznak semmiféle utalást arra, hogy e jogra harmadik felekkel szemben is hivatkozni lehet a jogkimerülés összefüggésében. Ez a kérdés különálló rendelkezés tárgya.[21]

48. Másodszor, e rendelkezések célja az, hogy lehetőséget adjanak a jogosultnak arra, hogy a hasznosítóval szemben az érintett jogi aktusban szereplő, a szellemi tulajdonjogra jellemző sajátos jogi védekezési eszközöket érvényesíthesse a szerződések joga által biztosított általános jogokon felül.[22]

49. Harmadszor, az olyan értelmezés, amely a jogosult hozzájárulásának fogalmát a jogok harmadik felek irányában való kimerülésével összefüggésben azokhoz a szerződéses feltételekhez köti, amelyek szükségképpen relatív hatásúak, véleményem szerint oly módon akadályozza a versenyt és az áruk szabad mozgását, amely kevéssé egyeztethető össze a Bíróság ítélkezési gyakorlatával, főként a hasznosítóval szemben előírt területi korlátozások harmadik felekkel szembeni érvényesíthetőségét illetően.

50. Mindenesetre ha a Bíróság azt a megközelítést követné, amelyet a 89/104 irányelvvel összefüggésben a fent hivatkozott Copad-ügyben hozott ítéletben megfogalmazni látszott, az a 2100/94 rendelet vonatkozó cikkeinek – nevezetesen a rendelet 16. és 27. cikkének – szövegébe ütközne, amelyeknek

21 – Lásd e tekintetben a 2100/94 rendelet 17., 27. és 94. cikkét.

22 – Ezt a gondolatot fejti ki világosabban a 6/2002 rendelet 32. cikkének (2) bekezdése („A szerződések jogára alapított bármely eljárás sérelme nélkül a jogosult a közösségi formatervezésiminta-oltalomból eredő jogaira hivatkozással felléphet az olyan hasznosítóval szemben, aki megsérti a hasznosítási szerződésben [...] kikötött bármely feltételt"). Lásd még a 2008/95 irányelv 8. cikkének (2) bekezdését, a 207/2009 rendelet 22. cikkének (2) bekezdését, valamint a 2001/29 irányelv 8. cikkének (2) bekezdését.

a szövege eltér a 89/104 irányelv 7. és 8. cikkének szövegétől.

51. Miként azt már korábban megállapítottam, a 2100/94 rendelet 27. cikkének (2) bekezdése nem tartalmazza azoknak a feltételeknek vagy korlátozásoknak a felsorolását, amelyeket a jogosult a hasznosítóval szemben érvényesíthet.[23]

52. Ha a Bíróság a Bizottság által javasolt megközelítést fogadná el, annak az lenne a következménye, hogy a 2100/94 rendelet 13. cikke (2) bekezdésében felsorolt tevékenységekre vonatkozó feltételek vagy korlátozások egyikének megsértése – a jogosult hozzájárulásának hiányában – megakadályozhatná jogainak kimerülését.[24] Következésképpen, amennyiben a hasznosítási szerződés az említett rendelet 27. cikkének (1) bekezdésében foglalt közösségi oltalomra vonatkozik, akkor e kikötések harmadik felekkel szemben is érvényesíthetőek lennének. Márpedig ez számomra aligha tűnik összeegyeztethetőnek a 2100/94 rendelet tizennegyedik preambulumbekezdésével, amely szerint a jogkimerülés elve bevezetésének ugyanakkor biztosítania kell, hogy ez az oltalom ne legyen túlzott mértékű.

53. Ugyanis a jogkimerülés hiánya a 2100/94 rendelet 16. cikkében szigorú feltételekhez van kötve, és többek között a felhatalmazás nélküli továbbszaporítás eseteire vonatkozik. Egyébként az a tevékenység, amely a jogkimerülést okozza, nem más, mint az oltalom alatt álló fajta anyagának a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával más által, harmadik felek részére történő rendelkezésre bocsátása.

54. Ennélfogva a növényfajták közösségi oltalma nem terjed ki az oltalom alatt álló fajta azon anyagával (vagy az említett anyagból származó azon anyaggal) kapcsolatos tevékenységekre, amelyeket a Közösség területén belül a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más bocsátott harmadik felek rendelkezésére, kivéve ha e tevékenységek a kérdéses fajta olyan továbbszaporításával járnak, amely az anyag rendelkezésre bocsátásakor nem volt tervbe véve.

55. Az oltalom tehát a 2100/94 rendelet 16. cikke értelmében kimerül, amint a harmadik fél részére történő rendelkezésre bocsátás megtörtént, kivéve, ha az érintett harmadik személy előzetes felhatalmazás nélkül a fajta szaporításába kezd.

56. Bár e tényállási elem vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata, megjegyzem, hogy a GKE szerint a 2001. november 8-án kelt hasznosítási szerződés értelmében a Better3fruit kizárólagos jogot biztosított a Nicolaïnak a Nicoter fajtájú almafák

23 – A 89/104 irányelv 8. cikke (2) bekezdésében szereplő feltételek felsorolása ezzel szemben kimerítő jellegű (lásd a fent hivatkozott Copad-ügyben hozott ítélet 20. pontját).

24 – Emlékeztetni kell arra, hogy a hasznosítási szerződés rendelkezései általában bizalmasak, és azok a közösségen belüli kereskedelemben olyan nyelven is megszövegezhetők, amelyet a hasznosítóval szerződő felek vagy annak ügyfelei esetleg nem értenek.

termesztésére és értékesítésére, valamint az utóbbiakhoz kapcsolódó jogok kiaknázására.

57. Véleményem szerint azon tény alapján, hogy a Nicolaï – azzal, hogy elmulasztotta megkövetelni a vele szerződő felektől a termesztésre vonatkozó, illetve az értékesítésre vonatkozó szerződés előzetes megkötését – nem tartotta be arra vonatkozó kötelezettségét, hogy ügyeljen a Kanzi almák termesztése és értékesítése során a szelekcióra,[25] még nem lehet arra következtetni, hogy a Nicolaï az oltalom alatt álló fajta anyagát a jogosult hozzájárulása nélkül bocsátotta rendelkezésre. A Better3fruit a Nicolaï részére adott engedéllyel kifejezetten felhatalmazta ez utóbbit a Nicoter fajtájú almafák árusítására. Ily módon a Better3fruit – azzal, hogy a Nicolaï részére rendelkezésre bocsátotta az oltalom alatt álló anyag értékesítésének jogát, kiaknázta a kizárólagos jogának gazdasági értékét. Ha a Nicolaï nem tesz eleget a Better3fruittal szembeni szerződéses kötelezettségeknek, akkor ez utóbbinak, és nem valamely harmadik félnek kell viselnie az ebből eredő következményeket. Véleményem szerint az előzetes felhatalmazáshoz kötődő feltételek megsértése jogilag nem minősíthető hasonlónak a harmadik felekkel szemben érvényesíthető felhatalmazás hiányához.

58. Ami a 2100/94 rendelet 94. cikkének alkalmazási körét illeti, annyi bizonyos, hogy az csupán a rendelet 13. cikkének (2) bekezdésére utal. Ugyanakkor e cikket feltétlenül ugyanezen cikk (3) bekezdésével együtt kell értelmezni,[26] hiszen a (2) bekezdésnek a betakarított terményre, jelen esetben az almára való alkalmazása a (3) bekezdésben említett feltételekhez van kötve.

59. Figyelemmel az előzőekre, azt javaslom a Bíróságnak, hogy az első kérdésre nemleges választ adjon.

60. A második kérdést csak másodlagosan, arra az esetre tették fel, amennyiben a Bíróság az első kérdésre igenlő választ adna. Mivel azt javasoltam, hogy az első kérdésre a Bíróság nemleges választ adjon, ezért a második kérdésre vonatkozó, alábbi észrevételeim csupán másodlagos jellegűek.

B – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésről*

61. Második kérdésével a Hof van Cassatie azt szeretné megtudni, hogy ha a Bíróság az első kérdésre igenlő választ ad, akkor annak

25 – Amint az a növényfajta-oltalom jogosultja és a hasznosító között létrejött (a jelen indítvány 20. pontjában említett) szerződés 6. és 7. sz. mellékletében szerepel.

26 – Lásd ebben az értelemben: Würtenberger, G. és mások, id.mű, 173. o.

eldöntése szempontjából, hogy kimerültek-e a jogok, jelentősége van-e annak, hogy a fent említett tevékenységeket folytató személy tudott-e vagy tudnia kellett-e a hasznosítási szerződésben kikötött, fent említett korlátozásokról.

62. Véleményem szerint annak a kérdésnek, hogy az oltalom alatt álló anyaggal kapcsolatos tevékenységet végző harmadik személy jóhiszemű-e, vagy sem, nincs jelentősége akkor, ha a jogosult jogai nem minősíthetők kimerülteknek.

63. Megjegyzendő, hogy a 2100/94 rendelet 94. cikkének (1) bekezdése pontosan meghatározza azokat a feltételeket, amelyek esetén a közösségi oltalom jogosultja keresetet indíthat a bitorlóval szemben a bitorlás megszüntetése vagy méltányos díj megfizetése, illetve mindkettő iránt.

64. A 94. cikk (2) bekezdése felsorolja azokat az eseteket, amikor a jogosult ezenfelül a bitorlóval szemben az általa okozott károk megtérítése iránt is keresetet indíthat. A szöveg azt írja, hogy ahhoz, hogy a jogosult ilyen kártérítést kérhessen, a bitorlónak szándékosan vagy gondatlanul kell eljárnia. Enyhe mértékű gondatlanság esetén a jogosult csak csökkentett összegű kártérítésre tarthat igényt.

65. Számomra úgy tűnik, hogy az uniós jog szellemi tulajdonjogi rendelkezései kizárólag objektív szempontokon alapulnak, a bitorlás fogalmát és a jogi védelem megelőző jellegű eszközeit illetően.[27] Ennélfogva a szubjektív elemek csak a bitorlással okozott kár megtérítésénél vehetők figyelembe.[28] Így tehát egyetértek a Bizottság azon észrevételével, miszerint az, hogy az említett 94. cik (1) bekezdésében nincs szubjektív elem, azáltal hogy nem követeli meg a cselekmény szándékos vagy gondatlan elkövetését, továbbá az, hogy ezt az elemet a (2) bekezdésben megemlítik, azt erősíti meg, hogy az olyan szubjektív elemeknek, mint a hasznosítási szerződés rendelkezéseinek ismerete, főszabály szerint nincs szerepe a bitorlás megítélése és e bitorlás elkövetőjével szemben érvényesíthető jogok szempontjából. Ezeket az elemeket legfeljebb az okozott kár megtérítésével kapcsolatos vita során, vagyis szükségszerűen a bitorlás megtörténtének megállapítását követően lehet figyelembe venni.

27 – Ugyanez igaz a jogkimerülés fogalmára is (lásd a fent hivatkozott Zino Davidoff és Levi Strauss ügyben hozott ítélet 63–66. pontját).

28 – Ugyanakkor a 87/54 irányelv 5. cikkének (6) bekezdése kivételt képez ezen elv alól. E rendelkezés szerint, „[a]ki nem tudja, vagy kellő alappal nem feltételezheti, hogy a birtokába került félvezető termék a tagállamok valamelyikében – ennek az irányelvnek megfelelő – oltalom alatt áll, nem tiltható el a termék kereskedelmi célú hasznosításától. Attól kezdve azonban, amikor tudomást szerez arról, vagy kellő alappal feltételezheti, hogy a termék oltalom alatt áll, e személyt a bíróság a jogosult kérésére – a tagállami jogszabályokkal összhangban – megfelelő díj megfizetésére kötelezheti”.

V – Végkövetkeztetések

66. Tekintettel a fentiekben kifejtett megfontolásokra, azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Hof van Cassatie által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következőképpen válaszoljon:

1) A közösségi növényfajta-oltalmi jogokról szóló, 1994. július 27-i 2100/94/EK tanácsi rendelet 2004. április 29-i 873/2004/EK rendelettel módosított változatának a 11. cikkének (1) bekezdésével, 13. cikkének (1)–(3) bekezdésével, 16., 27. és 104. cikkével együttesen értelmezett 94. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a jogosult vagy a hasznosító nem indíthat bitorlási keresetet azon harmadik személlyel szemben, aki azon anyag (termény) tekintetében folytat tevékenységet, amelyet a hasznosító értékesített részére vagy bocsátott a rendelkezésére, ha ez utóbbit felhatalmazták az oltalom alatt álló anyag Európai Unió területén belüli értékesítésére vagy rendelkezésre bocsátására, és a hasznosító és a közösségi növényfajta-oltalmi jog jogosultja között létrejött hasznosítási szerződésben kikötött korlátozásokat ezen anyag (termény) árusítása során nem tartották tiszteletben.

2) Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdést nem kell megválaszolni.

E kérdésre másodlagosan azt a választ javaslom, hogy a jogsértés megítélése szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a fent említett tevékenységet folytató harmadik személy tudott-e, vagy tudnia kellett-e a hasznosítási szerződésben szereplő korlátozásokról.